

Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
MICHAL BOBEK
της 22ας Νοεμβρίου 2018¹

Υπόθεση C-695/17

**Metirato Oy, υπό εκκαθάριση
κατά
Suomen valtio/Verohallinto
Eesti Vabariik/Maksu- ja Tolliamet**

[αίτηση του Helsingin käräjäoikeus
(πρωτοβάθμιου δικαστηρίου, Ελσίνκι, Φινλανδία)
για την έκδοση προδικαστικής απόφασης]

«Προδικαστική παραπομπή – Αμοιβαία συνδρομή για την είσπραξη απαιτήσεων σχετικών με φόρους, δασμούς και άλλα μέτρα – Διαφορές σχετικές με μέτρα εκτελέσεως ληφθέντα στο κράτος μέλος που έλαβε την αίτηση – Καθορισμός του εναγομένου»

I. Εισαγωγή

1. Το 2012, οι εσθονικές αρχές απηύθυναν στις φινλανδικές αρχές, σύμφωνα με τους κανόνες περί αμοιβαίας συνδρομής δυνάμει της οδηγίας 2010/24/ΕΕ², αίτηση εισπράξεως φόρων οι οποίοι οφείλονταν στο Εσθονικό Δημόσιο από τη Metirato Oy, φινλανδική εταιρία (στο εξής: Metirato). Σε συνέχεια της αιτήσεως αυτής, οι φινλανδικές αρχές κίνησαν διαδικασία αναγκαστικής εισπράξεως σε βάρος της Metirato. Στο πλαίσιο της ίδιας διαδικασίας, οι φινλανδικές αρχές επεδίωξαν επίσης την είσπραξη φόρων οι οποίοι οφείλονταν από τη Metirato στο Φινλανδικό Δημόσιο. Η Metirato κατέβαλε ένα χρηματικό ποσό στις φινλανδικές αρχές. Οι τελευταίες μετέφεραν στις εσθονικές αρχές το αναλογούν μέρος του ποσού αυτού.

2. Το 2013, κινήθηκε στη Φινλανδία διαδικασία πτωχεύσεως σχετικά με τη Metirato. Στη συνέχεια, ο σύνδικος της πτωχεύσεως άσκησε ενώπιον του Helsingin käräjäoikeus (πρωτοβάθμιου δικαστηρίου, Ελσίνκι, Φινλανδία) (στο εξής: αιτούν δικαστήριο) ανακλητική αγωγή με αίτημα την επιστροφή του ποσού που η Metirato είχε προηγουμένως καταβάλει κατά τη φινλανδική διαδικασία αναγκαστικής εισπράξεως.

3. Στο πλαίσιο αυτής της αγωγής αναφορικά με την επιστροφή του μεταφερθέντος στις εσθονικές αρχές ποσού, το αιτούν δικαστήριο έχει αμφιβολίες ως προς την ερμηνεία της οδηγίας 2010/24. Ειδικότερα, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται αν η οδηγία καθορίζει ποιο κράτος μέλος έχει παθητική νομιμοποίηση σε περίπτωση ασκήσεως αγωγής για την επιστροφή του εν λόγω ποσού: η Φινλανδία ή η Εσθονία;

¹ Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

² Οδηγία του Συμβουλίου, της 16ης Μαρτίου 2010, περί αμοιβαίας συνδρομής για την είσπραξη απαιτήσεων σχετικών με φόρους, δασμούς και άλλα μέτρα (ΕΕ 2010, L 84, σ. 1).

II. Το νομικό πλαίσιο

A. Το δίκαιο της Ένωσης

1. Η οδηγία 2010/24

4. Το άρθρο 13, παράγραφος 1, της οδηγίας 2010/24 ορίζει τα εξής:

«Για τον σκοπό της είσπραξης στο κράτος μέλος που λαμβάνει την αίτηση, κάθε απαίτηση που αποτελεί αντικείμενο αίτησης είσπραξης εξετάζεται ως απαίτηση του κράτους μέλους που λαμβάνει την αίτηση, εκτός εάν η παρούσα οδηγία ορίζει άλλως. Η αποδέκτρια αρχή ασκεί τις προβλεπόμενες από τις νομοθετικές, κανονιστικές ή διοικητικές διατάξεις εξουσίες και διαδικασίες που ισχύουν στο κράτος μέλος στο οποίο υπάγεται για απαιτήσεις σχετικά με τον ίδιο ή, απουσία ιδίου, παρόμοιο φόρο ή δασμό, πλην των περιπτώσεων για τις οποίες προβλέπεται άλλως στην παρούσα οδηγία.

[...]

Το κράτος μέλος που λαμβάνει την αίτηση δεν υποχρεούται να χορηγεί σε απαιτήσεις άλλων κρατών μελών τις προτιμήσεις που χορηγεί σε παρόμοιες απαιτήσεις στο έδαφός του, εκτός εάν έχει συμφωνηθεί διαφορετική ρύθμιση μεταξύ των οικείων κρατών μελών ή προβλέπεται στο δίκαιο του κράτους μέλους που λαμβάνει την αίτηση. Εάν ένα κράτος μέλος χορηγήσει προτιμήσεις σε απαιτήσεις άλλου κράτους μέλους δεν μπορεί να αρνηθεί τη χορήγηση των ίδιων προτιμήσεων στις αυτές ή σε παρόμοιες απαιτήσεις άλλων κρατών μελών υπό τις αυτές προϋποθέσεις.

Το κράτος μέλος που λαμβάνει την αίτηση εισπράττει την απαίτηση στο δικό του νόμισμα.»

5. Κατά το άρθρο 13, παράγραφος 5, της οδηγίας, «η αποδέκτρια αρχή διαβιβάζει στην αιτούσα αρχή τα ποσά που εισέπραξε σε σχέση με την απαίτηση και τους τόκους που αναφέρονται στις παραγράφους 3 και 4 του παρόντος άρθρου».

6. Το άρθρο 14 της ίδιας οδηγίας ορίζει τα εξής:

«1. Οι διαφορές σχετικά με την απαίτηση, τον αρχικό τίτλο, ο οποίος επιτρέπει την εκτέλεση στο αιτούν κράτος μέλος, ή τον ομοιόμορφο τίτλο, ο οποίος επιτρέπει την εκτέλεση στο κράτος μέλος που λαμβάνει την αίτηση και διαφορές σχετικά με το κύρος της κοινοποίησης από την αρμόδια αρχή του αιτούντος κράτους μέλους, εμπίπτουν στην αρμοδιότητα των αρμόδιων οργάνων του αιτούντος κράτους μέλους. Εάν ένα ενδιαφερόμενο μέρος αμφισβητήσει στην πορεία της διαδικασίας είσπραξης την απαίτηση, τον αρχικό τίτλο που επιτρέπει την εκτέλεση στο αιτούν κράτος μέλος ή τον ομοιόμορφο τίτλο, ο οποίος επιτρέπει την εκτέλεση στο κράτος μέλος που λαμβάνει την αίτηση, η αποδέκτρια αρχή πληροφορεί το μέρος αυτό ότι πρέπει να φέρει την εν λόγω αγωγή ενώπιον του αρμόδιου οργάνου του αιτούντος κράτους μέλους, σύμφωνα με το δίκαιο που ισχύει σε αυτό.

2. Διαφορές σχετικά με τα μέτρα εκτέλεσης τα οποία ελήφθησαν στο κράτος μέλος που λαμβάνει την αίτηση ή σχετικά με την εγκυρότητα της κοινοποίησης της αρμόδιας αρχής τού κράτους μέλους που λαμβάνει την αίτηση φέρονται ενώπιον του αρμόδιου οργάνου του εν λόγω κράτους μέλους σύμφωνα με τις δικές του νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις.

[...]»

B. Το φινλανδικό δίκαιο

1. Νόμος για την πτωχευτική ανάκληση

7. Κατά το άρθρο 5, πρώτο εδάφιο, του laki takaisinsaannista konkurssipesään (758/1991) [νόμου για την πτωχευτική ανάκληση (758/1991)], δικαιοπραξία δύναται να διαρρηχθεί, μεταξύ άλλων, όταν, από μόνη της ή σε συνδυασμό με άλλα μέτρα, ευνόησε αδικαιολόγητα πιστωτή εις βάρος των λοιπών πιστωτών. Προϋπόθεση για τη διάρρηξη είναι ότι κατά τον χρόνο τελέσεως της δικαιοπραξίας ο οφειλέτης ήταν αφερέγγυος ή η δικαιοπραξία αυτή προκάλεσε εν μέρει την αφερέγγυότητα του οφειλέτη.

8. Το άρθρο 10 του ίδιου νόμου προβλέπει, μεταξύ άλλων, ότι η καταβολή που πραγματοποιείται σε χρόνο μικρότερο των τριών μηνών πριν από την ημερομηνία αναφοράς δύναται να ανακληθεί, αν το ποσό της καταβολής είναι σημαντικό σε σχέση με το ύψος της πτωχευτικής περιουσίας.

9. Κατά το άρθρο 23 του ίδιου νόμου, ο σύνδικος της πτωχεύσεως και ορισμένοι πιστωτές έχουν δικαίωμα να ζητήσουν την ανάκληση. Η ανάκληση ζητείται είτε με την άσκηση αγωγής είτε με την άσκηση ανακοπής κατά της αναγγελίας απαιτήσεως. Η αγωγή ή η ανακοπή αυτή ασκείται ενώπιον του kärjäoikeus (πρωτοβάθμιου δικαστηρίου) το οποίο κήρυξε την πτώχευση.

III. Τα πραγματικά περιστατικά, η διαδικασία ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου και τα προδικαστικά ερωτήματα

10. Η Eesti Maksu- ja Tolliamet (δημόσια οικονομική και τελωνειακή υπηρεσία της Δημοκρατίας της Εσθονίας) επεδίωκε την είσπραξη φόρων και τόκων επί φόρων σε βάρος της Metirato, συνολικού ποσού 28 754,50 ευρώ. Στις 18 Απριλίου 2012 η εσθονική δημόσια οικονομική και τελωνειακή υπηρεσία απηύθυνε στη Suomen Verohallinto (φινλανδική φορολογική αρχή) αίτηση εισπράξεως του ανωτέρω ποσού δυνάμει της οδηγίας 2010/24.

11. Κατόπιν της αιτήσεως αυτής, η φινλανδική φορολογική αρχή κοινοποίησε στις αρμόδιες για την αναγκαστική εκτέλεση φινλανδικές αρχές πληροφορίες σχετικά με το προς είσπραξη ποσό για λογαριασμό της εσθονικής δημόσιας οικονομικής και τελωνειακής υπηρεσίας και ανέφερε στις αρχές αυτές το ποσό φορολογικής οφειλής της Metirato προς τη φινλανδική φορολογική αρχή.

12. Στις 12 Φεβρουαρίου 2013 η Metirato κατέβαλε οικειοθελώς³ το ποσό των 17 500 ευρώ στις αρμόδιες για την αναγκαστική εκτέλεση φινλανδικές αρχές. Ποσό 15 837,67 ευρώ μεταφέρθηκε στη φινλανδική φορολογική αρχή. Σύμφωνα με την εσθονική αίτηση εισπράξεως, η φινλανδική φορολογική αρχή διαβίβασε ποσό 15 541,67 ευρώ στην Εσθονία.

13. Στις 23 Απριλίου 2013 η Metirato κατέβαλε άλλα 17 803 ευρώ στις αρμόδιες για την αναγκαστική εκτέλεση φινλανδικές αρχές.

14. Στις 8 Μαΐου 2013 το Helsingin kärjäoikeus (πρωτοβάθμιο δικαστήριο Ελσίνκι) κήρυξε τη Metirato σε πτώχευση, κατόπιν αιτήσεως της ίδιας της εταιρίας αυτής.

³ Θεωρώ ότι η καταβολή αυτή ήταν «οικειοθελής» στον βαθμό που η Metirato πλήρωσε μόνο κατόπιν αιτήσεως των αρμόδιων για την αναγκαστική εκτέλεση φινλανδικών αρχών, χωρίς να υπάρξει ανάγκη λήψεως μέτρων αναγκαστικής εκτέλεσεως σε βάρος (της περιουσίας) της εταιρίας. Ωστόσο, εφόσον η καταβολή αυτή έλαβε χώρα κατόπιν αιτήσεως των αρμόδιων για την αναγκαστική εκτέλεση φινλανδικών αρχών, θεωρώ επίσης ότι η καταβολή αυτή έλαβε χώρα στο πλαίσιο της διαδικασίας αναγκαστικής εκτέλεσεως την οποία κίνησαν οι εν λόγω αρχές.

15. Στις 8 Μαΐου 2014 ο σύνδικος της πτωχεύσεως άσκησε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου ανακλητική αγωγή κατά της φινλανδικής φορολογικής αρχής με αίτημα την επιστροφή συνολικού ποσού 33 707,67 ευρώ, συμπεριλαμβανομένου του ποσού των 15 541,67 ευρώ το οποίο είχε διαβιβασθεί στην Εσθονία. Ο σύνδικος της πτωχεύσεως προέβαλε, επικαλούμενος το άρθρο 5 του νόμου για την πτωχευτική ανάκληση, ότι με την καταβολή οφειλόμενων από μακρού χρόνου φόρων σε χρονικό σημείο στο οποίο η Metirato ήταν ήδη αφερέγγυα, η φινλανδική φορολογική αρχή βρέθηκε αδικαιολόγητα σε ευμενέστερη θέση σε σχέση με τους λοιπούς πιστωτές. Βάσει του άρθρου 10 του νόμου αυτού, ο σύνδικος προέβαλε επιπλέον ότι, κατά το κρίσιμο χρονικό διάστημα από τις 25 Ιανουαρίου έως τις 8 Μαΐου 2013, η Metirato κατέβαλε για φορολογικές οφειλές ποσό που είναι σημαντικό σε σχέση με το ύψος της πτωχευτικής περιουσίας.

16. Η ανακλητική αγωγή στράφηκε κυρίως κατά της φινλανδικής φορολογικής αρχής. Ωστόσο, για την περίπτωση που κριθεί ότι η φινλανδική φορολογική αρχή δεν έπρεπε να εναχθεί για το ποσό των 15 541,67 ευρώ, ο σύνδικος έστρεψε την αγωγή του επίσης κατά της εσθονικής δημόσιας οικονομικής και τελωνειακής υπηρεσίας.

17. Η φινλανδική φορολογική αρχή αντέκρουσε την αγωγή του συνδίκου της πτωχεύσεως με τον ισχυρισμό, μεταξύ άλλων, ότι η αγωγή δεν έπρεπε να στραφεί κατά της ίδιας, καθόσον η αγωγή έχει αίτημα την επιστροφή ποσών που περιήλθαν στην Εσθονία. Υποστήριξε ότι απλώς ενήργησε ως εκπρόσωπος των εσθονικών αρχών που ζήτησαν συνδρομή σύμφωνα με την οδηγία 2010/24 και ότι το καθήκον αυτό ολοκληρώθηκε με την είσπραξη των φορολογικών απαιτήσεων. Προέβαλε επίσης ότι, στο μέτρο που τα εισπραχθέντα ουδέποτε περιήλθαν στην περιουσία του Φινλανδικού Δημοσίου, η αγωγή πρέπει να στραφεί κατά της εσθονικής δημόσιας οικονομικής και τελωνειακής υπηρεσίας.

18. Η εσθονική δημόσια οικονομική και τελωνειακή υπηρεσία αντέκρουσε ομοίως την αγωγή του συνδίκου της πτωχεύσεως, με τον ισχυρισμό ότι η ίδια δεν μπορεί να είναι εναγόμενη στην παρούσα υπόθεση. Υποστήριξε ότι, σύμφωνα με το άρθρο 13, παράγραφος 1, και το άρθρο 14, παράγραφος 2, της οδηγίας, ο εναγόμενος στο πλαίσιο τέτοιας αγωγής μπορεί να είναι μόνον η φινλανδική φορολογική αρχή.

19. Το αιτούν δικαστήριο τονίζει ότι δεν αμφισβητείται η αρμοδιότητά του για την έκδοση αποφάσεως επί της ανακλητικής αυτής αγωγής. Πάντως, πριν από την επί της ουσίας εξέταση της διαφοράς, πρέπει να διαπιστώσει αν η φινλανδική φορολογική αρχή ή η εσθονική δημόσια οικονομική και τελωνειακή υπηρεσία έχει παθητική νομιμοποίηση όσον αφορά το ποσό που εισπράχθηκε από τη Φινλανδία και διαβιβάσθηκε στην Εσθονία δυνάμει της οδηγίας 2010/24.

20. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Helsingin käräjäoikeus (πρωτοβάθμιο δικαστήριο Ελσίνκι) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Πρέπει το άρθρο 13, παράγραφος 1, της [οδηγίας 2010/24], καθόσον προβλέπει ότι απαιτήσεις οι οποίες εισπράττονται βάσει αιτήσεως εισπράξεως πρέπει να εξετάζονται στο κράτος μέλος που λαμβάνει την αίτηση ως απαιτήσεις αυτού του κράτους μέλους, να ερμηνευθεί υπό την έννοια:

- α) ότι το κράτος μέλος που λαμβάνει την αίτηση είναι επίσης διάδικος στην ένδικη διαδικασία η οποία αφορά την επιστροφή στην πτωχευτική περιουσία ποσών που καταβλήθηκαν βάσει αιτήσεως εισπράξεως, ή
- β) ότι το κράτος μέλος που λαμβάνει την αίτηση μεριμνά μόνο για την είσπραξη της απαιτήσεως στο πλαίσιο της αναγκαστικής εκτελέσεως και για την αναγγελία της απαιτήσεως στην πτωχευτική διαδικασία, ενώ η ανακλητική αγωγή η οποία αφορά το ύψος της πτωχευτικής περιουσίας πρέπει να στρέφεται κατά του αιτούντος κράτους μέλους;

- 2) Έχει η οδηγία την έννοια ότι απαιτήσεις άλλου κράτους βάσει αιτήσεως εισπράξεως εισπράττονται με τα ίδια μέσα, πλην όμως κατά τρόπο ώστε τα εισπραττόμενα ποσά να παραμένουν χωριστά και να μην ενσωματώνονται στην περιουσία του κράτους που λαμβάνει την αίτηση, ή μήπως έχει την έννοια ότι εισπράττονται από κοινού με τις δικές του απαιτήσεις, ώστε να ενσωματώνονται στην περιουσία του κράτους που λαμβάνει την αίτηση; Με άλλη διατύπωση: είναι σκοπός της οδηγίας μόνο να απαγορεύσει τη δυσμενέστερη μεταχείριση των απαιτήσεων άλλου κράτους;
- 3) Μπορεί μια ένδικη διαφορά που αφορά πτωχευτική ανάκληση να θεωρηθεί ότι συνιστά διαφορά σχετικά με μέτρα εκτελέσεως κατά την έννοια του άρθρου 14, παράγραφος 2, της οδηγίας και μπορεί να συναχθεί εξ αυτού ότι, σύμφωνα με την οδηγία, το κράτος μέλος που λαμβάνει την αίτηση είναι επίσης διάδικος σε αυτήν την ένδικη διαφορά;»

21. Γραπτές παρατηρήσεις υπέβαλαν η Εσθονική και η Φινλανδική Κυβέρνηση καθώς και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

IV. Εκτίμηση

22. Θα αρχίσω με την εξέταση του πρώτου και του τρίτου ερωτήματος, με τα οποία τίθεται ευθέως το ζήτημα της παθητικής νομιμοποίησης σε περίπτωση αγωγής, όπως αυτή στην κύρια δίκη, με αίτημα την επιστροφή στην πτωχευτική περιουσία χρηματικών ποσών που εισπράχθηκαν από κράτος μέλος κατόπιν αιτήσεως άλλου κράτους μέλους δυνάμει της οδηγίας 2010/24 (Α). Στη συνέχεια, θα εξετάσω το δεύτερο ερώτημα, με το οποίο ζητείται να διευκρινιστεί αν τα ποσά τα οποία εισπράττονται δυνάμει του μηχανισμού της οδηγίας αυτής περιέρχονται στην περιουσία του κράτους μέλους που έλαβε την αίτηση, οπότε επίσης το ερώτημα αυτό αφορά έμμεσα το ζήτημα της παθητικής νομιμοποίησης σε περίπτωση ασκήσεως τέτοιας αγωγής (Β).

A. Επί του πρώτου και του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος: ποιος έχει παθητική νομιμοποίηση;

23. Ποιος έχει παθητική νομιμοποίηση στο πλαίσιο αγωγής με αίτημα την επιστροφή ποσών που εισπράχθηκαν από κράτος μέλος (εν προκειμένω, τη Φινλανδία) κατόπιν αιτήσεως άλλου κράτους μέλους (εν προκειμένω, της Εσθονίας), όταν όμως πρόκειται για ποσά που κατά την άσκηση της αγωγής ήσαν στην κατοχή του τελευταίου κράτους: το αιτούν κράτος μέλος (η Εσθονία) ή το κράτος μέλος που έλαβε την αίτηση (η Φινλανδία);

24. Στην αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, το αιτούν δικαστήριο αναφέρει δύο δυνητικά κρίσιμες διατάξεις της οδηγίας 2010/24. Η πρώτη από τις διατάξεις αυτές είναι το άρθρο 13, παράγραφος 1, το οποίο ορίζει ότι, «[γ]ια τον σκοπό της είσπραξης στο κράτος μέλος που λαμβάνει την αίτηση, κάθε απαίτηση που αποτελεί αντικείμενο αίτησης είσπραξης εξετάζεται ως απαίτηση του κράτους μέλους που λαμβάνει την αίτηση [...]. Η αποδέκτρια αρχή ασκεί τις προβλεπόμενες από τις νομοθετικές, κανονιστικές ή διοικητικές διατάξεις εξουσίες και διαδικασίες που ισχύουν στο κράτος μέλος στο οποίο υπάγεται για απαιτήσεις σχετικά με τον ίδιο ή, απουσία ιδίου, παρόμοιο φόρο ή δασμό [...]». Η δεύτερη διάταξη είναι το άρθρο 14, παράγραφος 2, της οδηγίας, κατά το οποίο «[δ]ιαφορές σχετικά με τα μέτρα εκτέλεσης τα οποία ελήφθησαν στο κράτος μέλος που λαμβάνει την αίτηση [...] φέρονται ενώπιον του αρμόδιου οργάνου του εν λόγω κράτους μέλους σύμφωνα με τις δικές του νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις».

25. Είναι σαφές ότι οι διατάξεις τις οποίες μνημονεύει το αιτούν δικαστήριο δεν δίνουν (ούτε άλλωστε οι λοιπές διατάξεις της οδηγίας) σαφή απάντηση στο ερώτημα ποιος έχει παθητική νομιμοποίηση σε περίπτωση αγωγής με αίτημα την επιστροφή ποσών που εισπράχθηκαν από κράτος μέλος κατόπιν αιτήσεως άλλου κράτους μέλους.

1. Η οδηγία 2010/24 ή ο κανονισμός περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας;

26. Πρώτα απ' όλα πρέπει να εξεταστεί το ζήτημα αν η οδηγία 2010/24 έχει εφαρμογή εν προκειμένω.

27. Η Φινλανδική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η αγωγή στην κύρια δίκη δεν διέπεται από την οδηγία, δεδομένου ότι αυτή δεν θεσπίζει κανόνες για την επιστροφή περιουσιακών στοιχείων στο πλαίσιο διαδικασίας αφερεγγυότητας. Αντιθέτως, η αγωγή αυτή διέπεται από τον κανονισμό περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας⁴. Κατά το άρθρο 4, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού, το φινλανδικό δίκαιο, ως το δίκαιο του κράτους ενάρξεως της διαδικασίας αφερεγγυότητας, καθορίζει την παθητική νομιμοποίηση στην υπόθεση της κύριας δίκης.

28. Μολονότι συμφωνώ με τη Φινλανδική Κυβέρνηση επί του ευρύτερου ζητήματος αρχής σχετικά με το εφαρμοστέο εν γένει επί της διαδικασίας αφερεγγυότητας δίκαιο, εντούτοις δεν βλέπω πώς ο κανονισμός περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας, σε συνδυασμό με τις εφαρμοστέες εθνικές διατάξεις περί αφερεγγυότητας, θα μπορούσε να δώσει απάντηση στο συγκεκριμένο ερώτημα του αιτούντος δικαστηρίου, καθώς και γιατί, εκ του λόγου αυτού, η οδηγία 2010/24 θα έπαυε να είναι εφαρμοστέα.

29. Ο σύνδικος της πτωχεύσεως αμφισβητεί το κύρος της διαδικασίας εισπράξεως που κινήθηκε από τις φινλανδικές αρχές, οι οποίες, τουλάχιστον εν μέρει, αποσκοπούσαν στην εκτέλεση αιτήσεως εισπράξεως σύμφωνα με την οδηγία 2010/24. Ο σύνδικος προβάλλει ότι η αναγκαστική είσπραξη φόρων που πραγματοποιήθηκε από τις φινλανδικές αρχές πρέπει να ανακληθεί σύμφωνα με τη φινλανδική νομοθεσία, ήτοι τον νόμο για την πτωχευτική ανάκληση.

30. Είναι αληθές ότι η διαδικασία αναγκαστικής εισπράξεως ήταν εν μέρει «μόνον εθνική» (ως προς την είσπραξη των φόρων τους οποίους η Metirato όφειλε στη Φινλανδία) και εν μέρει μέτρο εκτελέσεως της αιτήσεως εισπράξεως που είχαν απευθύνει οι εσθονικές αρχές (ως προς την είσπραξη των φόρων που οφείλονταν στην Εσθονία). Πάντως, το γεγονός ότι αφορούσε επίσης την είσπραξη εθνικών φόρων δεν αναιρεί, κατ' εμέ, την άποψη ότι η διαδικασία αναγκαστικής εισπράξεως ως σύνολο αποτελούσε μέτρο το οποίο ελήφθη από τις φινλανδικές αρχές για την εκτέλεση της αιτήσεως εισπράξεως που είχε απευθύνει η Εσθονία.

31. Επομένως, η διαδικασία αναγκαστικής εισπράξεως συνιστά, κατά την άποψή μου, μέτρο εκτελέσεως κατά την έννοια του άρθρου 14, παράγραφος 2, της οδηγίας 2010/24⁵.

32. Με την αγωγή στην κύρια δίκη, ο σύνδικος της πτωχεύσεως αμφισβητεί το κύρος, κατά το φινλανδικό δίκαιο, μέτρου εκτελέσεως που ελήφθη στη Φινλανδία, η οποία είναι το κράτος μέλος που έλαβε την αίτηση. Συνεπώς, κατά το άρθρο 14, παράγραφος 2, της οδηγίας, η αγωγή αυτή συνιστά διαφορά που πρέπει να αχθεί ενώπιον του αρμοδίου οργάνου του εν λόγω κράτους μέλους (ήτοι ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου) σύμφωνα με τις δικές του νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις.

⁴ Κανονισμός (ΕΚ) 1346/2000 του Συμβουλίου, της 29ης Μαΐου 2000, περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας (ΕΕ 2000, L 160, σ. 1, στο εξής: κανονισμός περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας).

⁵ Η οδηγία δεν δίνει ορισμό της έννοιας «μέτρα εκτέλεσης». Το Δικαστήριο έχει ερμηνεύσει αυτή την έννοια μόνον μία φορά, στην απόφαση της 14ης Ιανουαρίου 2010, Kyrtian (C-233/08, EU:C:2010:11), και μόνο στο πλαίσιο της προϊσχύσασας του άρθρου 14, παράγραφος 2, της οδηγίας 2010/24 διατάξεως, ήτοι του άρθρου 12, παράγραφος 3, της οδηγίας 76/308/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 15ης Μαρτίου 1976, για την αμοιβαία συνδρομή για την είσπραξη απαιτήσεων σχετικών με ορισμένες εισφορές, δασμούς, φόρους και άλλα μέτρα (ΕΕ ειδ. έκδ. 02/002, σ. 126), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2001/44/ΕΚ του Συμβουλίου, της 15ης Ιουνίου 2001 (ΕΕ 2001, L 175, σ. 17). Στη σκέψη 47 της αποφάσεως αυτής το Δικαστήριο έκρινε ότι οι κοινοποιήσεις (τις οποίες δεν ανέφερε ρητώς το άρθρο 12, παράγραφος 3, της οδηγίας 76/308) αποτελούν μέτρο εκτελέσεως.

33. Το Δικαστήριο έχει ήδη επισημάνει ότι το αρμόδιο όργανο του κράτους μέλους όπου έχει την έδρα της η αρμόδια αρχή είναι σε καλύτερη θέση να ερμηνεύσει τις νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις που ισχύουν σε αυτό το κράτος μέλος και, ειδικότερα, να ελέγξει τη νομιμότητα, το κύρος ή το νομότυπο μέτρου εκτελέσεως σύμφωνα με τις νομοθετικές και κανονιστικές αυτές διατάξεις⁶.

34. Εν συνόψει, η διαδικασία αναγκαστικής εισπράξεως κινήθηκε λόγω της οδηγίας 2010/24 και σύμφωνα με την οδηγία αυτή. Αυτό που συμβαίνει τώρα σε εθνικό επίπεδο είναι η αμφισβήτηση της πορείας και της εκβάσεως της ως άνω διαδικασίας, στο πλαίσιο μεταγενέστερης διαδικασίας αφερεγγυότητας, και επομένως η αμφισβήτηση *μέτρου εκτελέσεως* το οποίο ελήφθη προηγουμένως στο κράτος μέλος που έλαβε την αίτηση (άρθρο 14, παράγραφος 2, της οδηγίας). Συνεπώς, μολοντί η οδηγία 2010/24 δεν περιέχει ειδική διάταξη που να ορίζει ποιος έχει παθητική νομιμοποίηση σε περίπτωση αγωγής, όπως η επίδικη εν προκειμένω, όπου μετά τη μεταφορά των εισπραχθέντων ποσών το νομικό πρόσωπο που τα κατέβαλε κηρύχθηκε σε πτώχευση, θεωρώ ότι η οδηγία σαφώς παραμένει εφαρμοστέα σε μια τέτοια υπόθεση.

2. Ποιος πρέπει να είναι ο εναγόμενος: έλεγχος νομιμότητας ή θέμα επιστροφής;

35. Παρά τη σιωπή της οδηγίας 2010/24 ως προς τον καθορισμό του προσώπου που έχει παθητική νομιμοποίηση εντός ενός τόσο ειδικού πραγματικού πλαισίου, δύο προσεγγίσεις είναι, θεωρητικά τουλάχιστον, νοητές. Με απλουστευτικούς όρους, θα μπορούσαν να αποκληθούν η προσέγγιση «ακολουθώντας την εξουσία» σε αντίθεση με την προσέγγιση «ακολουθώντας τα χρήματα».

36. Με τη λογική της πρώτης προσεγγίσεως, αυτό που τίθεται υπό αμφισβήτηση είναι ο τρόπος με τον οποίο ασκήθηκε δημόσια εξουσία στο έδαφος κράτους μέλους. Επομένως, ο σύνδικος της πτωχεύσεως επιδιώκει, κατ' ουσίαν, τον έλεγχο της νομιμότητας εθνικού μέτρου το οποίο (κατά φερόμενη παραβίαση των εθνικών κανόνων) υποχρέωσε εταιρία να καταβάλει φόρους. Υπό αυτό το πρίσμα, μια τέτοια διαφορά συνιστά κλασική διοικητική ή φορολογική διαφορά, με το φυσικό επακόλουθο ο εναγόμενος να είναι η αρχή η οποία άσκησε αυτή την εξουσία (εκτελέσεως) στη συγκεκριμένη υπόθεση.

37. Η λογική της δεύτερης προσεγγίσεως είναι η λογική της (αντιθέτως κατά το ιδιωτικό δίκαιο) επιστροφής περιουσιακών στοιχείων. Αυτό που επιδιώκεται είναι η ανάκτηση των χρημάτων, με την εναγωγή οποιουδήποτε κατείχε το ποσό αυτό κατά τον κρίσιμο χρόνο. Το πρόσωπο του εναγομένου θα μεταβάλλεται αναλόγως του ποιος κατέχει τα επίμαχα ποσά κάθε δεδομένη χρονική στιγμή.

38. Ανεξαρτήτως του ότι η οδηγία 2010/24 δεν αναφέρει το συγκεκριμένο ζήτημα, δεν έχω αμφιβολία ως προς το ότι, με γνώμονα την όλη οικονομία και τη λογική της οδηγίας, η ορθή προσέγγιση είναι η πρώτη. Θεωρώ ότι μια τέτοια αγωγή, εφόσον αμφισβητεί το κύρος μέτρου εκτελέσεως ληφθέντος από τις αρχές του κράτους μέλους που έλαβε την αίτηση και εφαρμοσθέντος σύμφωνα με τη δική του νομοθεσία, πρέπει να στραφεί κατά των αρχών του κράτους αυτού.

39. Η οδηγία 2010/24 θεσπίζει κοινούς κανόνες για την αμοιβαία συνδρομή για την είσπραξη απαιτήσεων σχετικών με φόρους, δασμούς και άλλα μέτρα⁷. Όπως εκτίθεται στην αιτιολογική σκέψη 7 της οδηγίας, η αμοιβαία αυτή συνδρομή μπορεί να συνίσταται στην ανταλλαγή πληροφοριών (κεφάλαιο II της οδηγίας, άρθρα 5 έως 7), στη συνδρομή για την κοινοποίηση εγγράφων (κεφάλαιο III της οδηγίας, άρθρα 8 και 9), ή στην είσπραξη ή τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων (κεφάλαιο IV της οδηγίας, άρθρα 10 έως 20).

⁶ Βλ., σχετικά με την οδηγία 76/308, απόφαση της 14ης Ιανουαρίου 2010, Kyrtian (C-233/08, EU:C:2010:11, σκέψεις 40, 49 και 50).

⁷ Βλ., σχετικά με την οδηγία 76/308, αποφάσεις της 14ης Ιανουαρίου 2010, Kyrtian (C-233/08, EU:C:2010:11, σκέψη 34), και της 18ης Οκτωβρίου 2012, X (C-498/10, EU:C:2012:635, σκέψη 44).

40. Και στις τρεις περιπτώσεις, η οδηγία προβλέπει όχι μόνον την κατανομή εξουσιών μεταξύ των αρχών του αιτούντος κράτους μέλους και αυτών του κράτους μέλους που λαμβάνει την αίτηση, αλλά και την εφαρμογή, ως γενικού κανόνα, της *lex auctoritatis*, κατά την οποία οι πράξεις που διενεργούνται από τις αρχές ενός κράτους μέλους διέπονται (και, συνακόλουθα, το κύρος τους εξαρτάται) από το δίκαιο του κράτους αυτού⁸. Τούτο ισχύει στην περίπτωση των διατάξεων για την ανταλλαγή πληροφοριών⁹, για τη συνδρομή για την κοινοποίηση εγγράφων¹⁰, και, ιδιαίτερα, των διατάξεων για την είσπραξη ή τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων.

41. Σχετικά με τα μέτρα εισπράξεως, υπενθυμίζω ότι, κατά το άρθρο 13, παράγραφος 1, της οδηγίας, απαιτήσεις που αποτελούν αντικείμενο αιτήσεως εισπράξεως εξετάζονται ως απαιτήσεις του κράτους μέλους που λαμβάνει την αίτηση. Ειδικότερα, η αποδέκτρια αρχή οφείλει να ασκεί και να εφαρμόζει τις εξουσίες και διαδικασίες που προβλέπονται από τις νομοθετικές, κανονιστικές ή διοικητικές διατάξεις που στο κράτος μέλος που λαμβάνει την αίτηση ισχύουν για απαιτήσεις σχετικά με τον ίδιο ή παρόμοιο φόρο ή δασμό.

42. Σχετικά με τα ασφαλιστικά μέτρα, από το άρθρο 14, παράγραφος 4, δεύτερο εδάφιο, καθώς και από το άρθρο 16, παράγραφος 1, της οδηγίας προκύπτει ότι αυτά δύνανται να ληφθούν μόνον από το κράτος μέλος που λαμβάνει την αίτηση αν τούτο επιτρέπεται από τη νομοθεσία του κράτους αυτού.

43. Γενικότερα, το άρθρο 14 της οδηγίας θέτει κανόνες που διέπουν τις διαφορές που ανακύπτουν από την εφαρμογή της οδηγίας. Κατά το άρθρο 14, παράγραφος 1, οι διαφορές σχετικά με την απαίτηση ή τους καταρτισθέντες από το αιτούν κράτος μέλος τίτλους που επιτρέπουν την εκτέλεση, καθώς και οι διαφορές σχετικά με το κύρος της κοινοποίησης από αρμόδια αρχή του ίδιου κράτους μέλους, εμπίπτουν στην αρμοδιότητα των αρμόδιων οργάνων του κράτους αυτού. Αντιστρόφως, κατά το άρθρο 14, παράγραφος 2, οι διαφορές σχετικά με τα μέτρα εκτελέσεως ή σχετικά με το κύρος της κοινοποίησης από αρχή του κράτους μέλους που λαμβάνει την αίτηση πρέπει να φέρονται ενώπιον του αρμόδιου οργάνου του εν λόγω κράτους. Από την απόφαση *Kyrtian* προκύπτει ότι η κατανομή αρμοδιοτήτων που θεσπίζεται στο άρθρο 14, παράγραφοι 1 και 2, απορρέει από το γεγονός ότι κάθε μία από τις νομικές πράξεις ή μέτρα που αφορούν οι διατάξεις αυτές υπόκειται σε διαφορετική νομοθεσία¹¹, ήτοι τη νομοθεσία του κράτους μέλους του οποίου οι αρχές διενήργησαν την προσβαλλόμενη πράξη ή έλαβαν το προσβαλλόμενο μέτρο. Κατά συνέπεια, το αρμόδιο όργανο κάθε κράτους μέλους εξετάζει μόνο τη νομιμότητα των πράξεων που διενεργήθηκαν και των μέτρων που ελήφθησαν από τις αρχές του εν λόγω κράτους μέλους βάσει της νομοθεσίας του κράτους αυτού¹².

44. Το άρθρο 14, παράγραφος 4, τρίτο εδάφιο, δίνει επίσης ένα σαφές παράδειγμα της εφαρμογής του κανόνα της *lex auctoritatis* σε υποθέσεις σχετικές με τις αρμόδιες αρχές των δύο εμπλεκόμενων κρατών μελών. Το άρθρο 14, παράγραφος 4, πρώτο εδάφιο, ορίζει ότι, όταν έχει ασκηθεί αγωγή σύμφωνα με το άρθρο 14, παράγραφος 1, στο αιτούν κράτος μέλος, η αποδέκτρια αρχή οφείλει, κατ' αρχήν, να αναστείλει τη διαδικασία εκτελέσεως όσον αφορά το αμφισβητούμενο μέρος της απαιτήσεως, ενώ εκκρεμεί η απόφαση του αρμόδιου στο θέμα αυτό οργάνου. Ωστόσο, κατά το

8 Βλ., κατ' αναλογίαν, προτάσεις του γενικού εισαγγελέα P. Cruz Villalón στην υπόθεση *Weltimmo* (C-230/14, EU:C:2015:426, σημείο 50), και την κρίση του Δικαστηρίου ότι «από τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την εδαφική κυριαρχία του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους, από την αρχή της νομιμότητας και από την έννοια του κράτους δικαίου απορρέει ότι η εξουσία καταστολής δεν μπορεί να ασκείται, καταρχήν, εκτός των νομίμων ορίων εντός των οποίων επιτρέπεται να ενεργεί κάθε διοικητική αρχή, τηρώντας το δίκαιο του κράτους μέλους στο οποίο αυτή υπάγεται»: απόφαση της 1ης Οκτωβρίου 2015, *Weltimmo* (C-230/14, EU:C:2015:639, σκέψη 56). Η υπογράμμιση δική μου.

9 Βλ., π.χ., άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο γ', ή άρθρο 7, παράγραφος 2, της οδηγίας.

10 Βλ. άρθρο 9 της οδηγίας, καθώς και άρθρο 11 και άρθρο 12, παράγραφος 1, του εκτελεστικού κανονισμού (ΕΕ) 1189/2011 της Επιτροπής, της 18ης Νοεμβρίου 2011, σχετικά με τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής ορισμένων διατάξεων της οδηγίας 2010/24 (ΕΕ 2011, L 302, σ. 16).

11 Βλ. απόφαση της 14ης Ιανουαρίου 2010, *Kyrtian* (C-233/08, EU:C:2010:11, σκέψη 40).

12 Βλ. απόφαση της 26ης Απριλίου 2018, *Donnellan* (C-34/17, EU:C:2018:282, σκέψεις 43 και 44). Όπως επισήμανα (σε διαφορετικό νομοθετικό πλαίσιο, αλλά με την ίδια λογική) στις προτάσεις μου στην υπόθεση *Astellas Pharma* (C-557/16, EU:C:2017:957, σημείο 97), ακριβώς για αυτόν τον λόγο, κατά τη γενική τάση, οι κανόνες περί διεθνούς δικαιοδοσίας στηρίζονται κυρίως στο τυπικό στοιχείο του ποιος είναι εκείνος που η πράξη είναι δική του, ήτοι ποιος είναι ο εκδότης της προσβαλλόμενης πράξεως.

άρθρο 14, παράγραφος 4, τρίτο εδάφιο, η αιτούσα αρχή δύναται, σύμφωνα με τις νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις και τις διοικητικές πρακτικές που ισχύουν στο αιτούν κράτος μέλος, να ζητήσει από την αποδέκτρια αρχή να εισπράξει αμφισβητούμενη απαίτηση ή το αμφισβητούμενο μέρος απαιτήσεως, εφόσον οι σχετικές νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις και διοικητικές πρακτικές που ισχύουν στο κράτος μέλος που έλαβε την αίτηση το επιτρέπουν.

45. Συνολικά, όλες οι προαναφερθείσες διατάξεις σαφώς επιβεβαιώνουν την όλη λογική της οδηγίας: (i) οι πράξεις που διενεργούνται και τα μέτρα που λαμβάνονται από κράτος μέλος διέπονται, κατά γενικό κανόνα, από τη νομοθεσία του κράτους αυτού (lex auctoritatis)· (ii) οι διαφορές σχετικά με τις ανωτέρω πράξεις ή μέτρα πρέπει να φέρονται ενώπιον του αρμοδίου οργάνου του εν λόγω κράτους μέλους, το οποίο θα τις εξετάσει υπό το πρίσμα της εθνικής του νομοθεσίας.

46. Από τον συνδυασμό των ανωτέρω δύο στοιχείων, το ποιος πρέπει να είναι ο εναγόμενος σε τέτοιες περιπτώσεις προκύπτει μάλλον φυσικά ως σημείο (iii): ο εναγόμενος σε τέτοια διαφορά μπορεί να είναι μόνον η εθνική αρχή η οποία άσκησε τη δημόσια εξουσία στη δεδομένη περίπτωση (με το να διενεργήσει/λάβει ή να παραλείψει να διενεργήσει/λάβει την επίμαχη πράξη ή το επίμαχο μέτρο).

47. Επομένως, αν, όπως στην παρούσα υπόθεση, προσβάλλεται μέτρο εκτελέσεως το οποίο ελήφθη από τις αρχές του κράτους μέλους που έλαβε την αίτηση, εκείνο που αμφισβητείται είναι το σύννομο της ασκήσεως δημόσιας εξουσίας από το κράτος αυτό. Κατά λογική ακολουθία, ο εναγόμενος πρέπει να είναι η δημόσια αρχή του κράτους μέλους που έλαβε την αίτηση.

48. Μπορεί να προστεθεί ότι το συμπέρασμα αυτό ευθυγραμμίζεται επίσης με την αρχή της πλήρους εξομοιώσεως των απαιτήσεων την οποία διατυπώνει το άρθρο 13, παράγραφος 1, της οδηγίας 2010/24. Κατά τη διάταξη αυτή, απαιτήσεις που αποτελούν αντικείμενο αιτήσεως εισπράξεως πρέπει να εξετάζονται ως απαιτήσεις του κράτους μέλους που λαμβάνει την αίτηση. Αν απαιτήσεις προερχόμενες από άλλο κράτος μέλος πρέπει να εξομοιώνονται πλήρως με τις εθνικές απαιτήσεις ως προς τη διαδικασία εισπράξεως (όταν κάποιο ποσό έχει καταβληθεί συναφώς), είναι λογική η εξομοίωσή τους με εθνικές απαιτήσεις επίσης στην περίπτωση που ανακύπτει διαφορά σχετικά με κάποιο στοιχείο της εισπράξεως αυτής (όταν είναι πιθανόν να πρέπει να επιστραφεί το ποσό). Η πλήρης εξομοίωση συνεπάγεται εξομοίωση προς αμφότερες τις κατευθύνσεις. Επομένως, όπως θα συνέβαινε στην περίπτωση αμφισβητήσεως οποιουδήποτε μέτρου (εκτελέσεως) το οποίο ελήφθη από τις αρχές κράτους μέλους, ο εναγόμενος πρέπει εξ ορισμού να είναι η αρχή η οποία έλαβε το προσβαλλόμενο μέτρο (εισπράξεως).

3. Οι (μη) πιθανές εναλλακτικές

49. Θεωρώ ορθή την προσέγγιση που μόλις περιγράφηκε, επίσης αν αναλογιστώ εν συντομία τις εναλλακτικές. Αν αγωγή όπως αυτή στην κύρια δίκη πρέπει να στραφεί κατά του αιτούντος την εισπράξη κράτους μέλους, ιδίως διότι το επίμαχο χρηματικό ποσό ακολούθως μεταφέρθηκε στο κράτος αυτό, τότε η ανακλητική αγωγή θα πρέπει να στραφεί κατά του κράτους που έχει στην κατοχή του το ποσό¹³. Σε ένα τέτοιο σενάριο, αμφότερες οι επιλογές σχετικά με το δικαστήριο στο οποίο θα μπορούσε να εισαχθεί μία τέτοια αγωγή θα οδηγούσαν σε εντελώς κατακριτέα αποτελέσματα.

50. Η πρώτη πιθανότητα θα ήταν η αγωγή κατά του αιτούντος κράτους μέλους να ασκηθεί ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους αυτού. Στην παρούσα υπόθεση, τούτο θα σήμαινε ότι τα εσθονικά δικαστήρια θα εκδίκαζαν αγωγή κατά εσθονικών αρχών, βάσει πράξεως (του φερόμενου ως εσφαλμένου μέτρου εκτελέσεως) διενεργηθείσας από τις φινλανδικές αρχές στη Φινλανδία. Επιπλέον, οι διατάξεις που θα ρύθμιζαν την αγωγή αυτή θα απέρρεαν από το φινλανδικό δίκαιο περί επιστροφής περιουσιακών στοιχείων στην πτωχευτική περιουσία, το οποίο επικαλέστηκε ο σύνδικος για την προσβολή των καταβολών που πραγματοποίησε η Metirato στο πλαίσιο της διαδικασίας

¹³ Όπως υποδηλώθηκε στο σημείο 37 των παρουσών προτάσεων.

αναγκαστικής εισπράξεως που είχαν κινήσει οι φινλανδικές αρχές. Θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η δικαστική οδός πρέπει να βασιστεί στο εσθονικό δίκαιο, για παράδειγμα στους εθνικούς κανόνες σχετικά με τις αδικοπραξίες ή τον αδικαιολόγητο πλουτισμό. Ωστόσο, επίσης στην περίπτωση αυτή, η αγωγή κατά της Εσθονίας θα έπρεπε να εξεταστεί επί τη βάση πράξεων που διενεργήθηκαν από φινλανδικές αρχές στη Φινλανδία.

51. Είναι σαφέστατο ότι τούτο όχι μόνο θα οδηγούσε σε αξιοσημείωτη αναντιστοιχία (για να μην πω χάος) μεταξύ *forum* και *ius*, αλλά επίσης θα συνεπαγόταν ότι τα εσθονικά δικαστήρια θα πρέπει να εξετάσουν τη νομιμότητα της ασκήσεως δημόσιας εξουσίας από φινλανδικές αρχές στη Φινλανδία, εξέλιξη την οποία το Δικαστήριο απέρριψε πρόσφατα σε άλλο πλαίσιο¹⁴.

52. Η δεύτερη πιθανότητα, ήτοι η άσκηση της αγωγής κατά του αιτούντος κράτους μέλους ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους μέλους που έλαβε την αίτηση, θα ήταν ομοίως προβληματική. Το πρώτο (και ήδη σχεδόν ανυπέβλητο) εμπόδιο στην περίπτωση αυτή θα ανέκυπτε από την αρχή της ετεροδικίας, η οποία συνεπάγεται ότι ένα κράτος δεν μπορεί να εναχθεί ενώπιον των δικαστηρίων άλλου κράτους¹⁵. Είναι αληθές ότι το Δικαστήριο έχει αναγνωρίσει ότι, «κατά την τρέχουσα διεθνή πρακτική, το προνόμιο της ετεροδικίας δεν έχει απόλυτη αξία, αλλά αναγνωρίζεται γενικώς όταν η διαφορά αφορά πράξεις εθνικής κυριαρχίας τελούμενες *iure imperii*. Αντιθέτως, η ετεροδικία αποκλείεται όταν η δικαστική προσφυγή αφορά πράξεις τελούμενες *iure gestionis*, οι οποίες δεν εμπίπτουν στην άσκηση δημόσιας εξουσίας»¹⁶. Ωστόσο, εκείνο που προσβάλλεται στην παρούσα υπόθεση είναι μια διαδικασία αναγκαστικής εισπράξεως φόρων, η οποία αναμφίβολα αφορά πράξεις εθνικής κυριαρχίας διενεργηθείσες *iure imperii*, τόσο από διαδικαστικής απόψεως (κατά το μέρος που συνδέεται με *αναγκαστική* είσπραξη) όσο και από ουσιαστικής απόψεως (κατά το μέρος που αφορά είσπραξη φόρων). Συνεπώς, η αρχή της ετεροδικίας εμποδίζει εν προκειμένω την άσκηση αγωγής κατά της Εσθονίας ενώπιον των φινλανδικών δικαστηρίων.

53. Επομένως, για όλους τους προαναφερθέντες λόγους συνάγω ότι αγωγή όπως αυτή στην κύρια δίκη, με την οποία αμφισβητείται το κύρος μέτρου εκτελέσεως ληφθέντος, δυνάμει της εθνικής τους νομοθεσίας, από τις αρχές του κράτους μέλους που έλαβε την αίτηση, πρέπει να στραφεί κατά (των αρχών) του κράτους αυτού.

4. Υστερόγραφο

54. Ως τελευταία παρατήρηση, θα ήθελα να διευκρινίσω ότι το συμπέρασμα σχετικά με το ποιος πρέπει να είναι ο εναγόμενος σε υπόθεση όπως η παρούσα δεν συνεπάγεται ότι, σε περίπτωση που η αγωγή του συνδίκου γίνει δεκτή, το κράτος μέλος που έλαβε την αίτηση, ήτοι η Φινλανδία, θα πρέπει να επιβαρυνθεί με τις οικονομικές συνέπειες. Πράγματι, σύμφυτο με τη λογική της οδηγίας 2010/24 είναι επίσης το ότι, αν μέτρο εισπράξεως αμφισβητηθεί επιτυχώς από τον οφειλέτη, το αιτούν κράτος μέλος οφείλει να επιστρέψει κάθε ποσό το οποίο εισπράχθηκε από το κράτος μέλος που έλαβε την αίτηση και το οποίο ήδη μεταφέρθηκε στο αιτούν κράτος μέλος¹⁷.

14 Βλ., σχετικά με την οδηγία 2001/83/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 6ης Νοεμβρίου 2001, περί κοινοτικού κώδικος για τα φάρμακα που προορίζονται για ανθρώπινη χρήση (ΕΕ 2001, L 311, σ. 67), απόφαση της 14ης Μαρτίου 2018, *Astellas Pharma* (C-557/16, EU:C:2018:181, σκέψη 40).

15 Βλ. απόφαση της 19ης Ιουλίου 2012, *Mahamdia* (C-154/11, EU:C:2012:491, σκέψη 54)

16 Απόφαση της 19ης Ιουλίου 2012, *Mahamdia* (C-154/11, EU:C:2012:491, σκέψη 55).

17 Συναφώς, το άρθρο 4, παράγραφος 4, τρίτο εδάφιο, της οδηγίας προβλέπει ότι, αν το αποτέλεσμα της αμφισβήτησεως ενώπιον του αρμόδιου οργάνου του αιτούντος κράτους μέλους δυνάμει του άρθρου 14, παράγραφος 1, είναι ευνοϊκό για τον οφειλέτη, η αιτούσα αρχή υποχρεούται να επιστρέψει κάθε εισπραχθέν ποσό. Ομοίως, κατά το άρθρο 23, παράγραφος 1, του εκτελεστικού κανονισμού 1189/2011, σε περίπτωση αμφισβήτησεως των εισπρακτικών μέτρων που εφάρμοσε η αποδέκτρια αρχή, για λόγο ο οποίος δεν εμπίπτει στην αρμοδιότητα του αιτούντος κράτους μέλους, αν η αποδέκτρια αρχή έχει μεταφέρει τα εισπραχθέντα ποσά στην αιτούσα αρχή και το αποτέλεσμα της αμφισβήτησεως είναι ακολούθως ευνοϊκό για τον αμφισβητήσαντα, η αιτούσα αρχή πρέπει να επιστρέψει τα εισπραχθέντα ποσά.

55. Γενικότερα, το Δικαστήριο έχει τονίσει ότι η οδηγία 2010/24 βασίζεται στην αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και ότι η εφαρμογή του συστήματος αμοιβαίας συνδρομής που θεσπίζει η εν λόγω οδηγία εξαρτάται από την ύπαρξη τέτοιας εμπιστοσύνης μεταξύ των οικείων εθνικών αρχών¹⁸. Πρέπει να προστεθεί ότι, σε υπόθεση όπως η παρούσα, η αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης λειτουργεί προς αμφότερες τις κατευθύνσεις.

56. Από τη μία πλευρά, το κράτος μέλος που λαμβάνει την αίτηση καλείται να διεξαγάγει μια διαδικασία εισπράξεως κατόπιν αιτήσεως του αιτούντος κράτους μέλους, χωρίς να δύναται να προβεί σε οποιαδήποτε «αναγνώριση, συμπλήρωση ή αντικατάσταση», όπως ορίζεται στο άρθρο 12, παράγραφος 1, της οδηγίας. Επομένως, το κράτος μέλος που λαμβάνει την αίτηση οφείλει κατ' αρχήν¹⁹ να επιδείξει εμπιστοσύνη προς το αιτούν κράτος μέλος και να εκτελέσει την αίτηση εισπράξεως που προέρχεται από το τελευταίο κράτος.

57. Από την άλλη πλευρά, η κατά τα ανωτέρω διευκόλυνση εισπράξεως, η οποία βασίζεται στην αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης, συνεπάγεται επίσης ότι το αιτούν κράτος μέλος πρέπει να φέρει τις συνέπειες στις περιπτώσεις κατά τις οποίες ανακύπτει πρόβλημα σχετικά με την εκτέλεση που διενεργήθηκε από το κράτος μέλος που έλαβε την αίτηση. Κατά συνέπεια, αν μέτρο εκτελέσεως αμφισβητηθεί επιτυχώς, το αιτούν κράτος μέλος οφείλει να επιστρέψει το εισπραχθέν χρηματικό ποσό, αμελλητί και χωρίς την προβολή αντιρρήσεων, ακόμη και αν δεν ευθύνεται για το προσβληθέν μέτρο εκτελέσεως²⁰.

58. Με άλλα λόγια, η αμοιβαία εμπιστοσύνη και η καλόπιστη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών είναι αρχή παντός καιρού. Έχει εφαρμογή όχι μόνο σε καλοκαιρία (όπου όλα βαίνουν ομαλώς και, στο πλαίσιο της επίμαχης οδηγίας, τα χρήματα εισρέουν), αλλά και σε κακοκαιρία (όταν, κατόπιν πιθανού λάθους άλλου κράτους μέλους, τα ποσά που αποκτήθηκαν πρέπει αν επιστραφούν).

B. Επί του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος

59. Με το δεύτερο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν οι απαιτήσεις του αιτούντος κράτους μέλους που εισπράχθηκαν από το κράτος μέλος που έλαβε την αίτηση παραμένουν χωριστές και διακριτές από τα περιουσιακά στοιχεία του τελευταίου κράτους ή αν συγχωνεύονται με τη δική του περιουσία. Στη δεύτερη περίοδο του ερωτήματος αυτού, το αιτούν δικαστήριο φαίνεται να αναδιατυπώνει την πρώτη περίοδο και ερωτά αν σκοπός της οδηγίας είναι αποκλειστικά η απαγόρευση της δυσμενέστερης μεταχείρισεως των απαιτήσεων άλλου κράτους.

60. Οφείλω να ομολογήσω ότι δεν αντιλαμβάνομαι αμέσως πώς ακριβώς σχετίζονται μεταξύ τους τα δύο μέρη του ερωτήματος. Δεν είναι προφανές κατά ποιον τρόπο, λαμβανομένης υπόψη της προεκτεθείσας αρχής της πλήρους εξομοίωσης, η οποία διατρέχει την οδηγία, η συγχώνευση της οφειλής του κράτους μέλους που έλαβε την αίτηση με την οφειλή του αιτούντος κράτους μέλους, η οποία και αυτή εισπράχθηκε κατά την ίδια διαδικασία αναγκαστικής εκτελέσεως, θα μπορούσε ή θα έπρεπε να οδηγήσει σε δυσμενή μεταχείριση των απαιτήσεων άλλου κράτους μέλους. Εφόσον μπορώ μόνο να εικάσω την ακριβή σύνδεση μεταξύ της πρώτης και της δεύτερης περιόδου του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος, θα εξετάσω τα δύο αυτά ζητήματα χωριστά.

18 Απόφαση της 26ης Απριλίου 2018, *Donnellan* (C-34/17, EU:C:2018:282, σκέψη 41).

19 Το Δικαστήριο, στην απόφαση της 26ης Απριλίου 2018, *Donnellan* (C-34/17, EU:C:2018:282, σκέψη 61), έκρινε ότι μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις (όπως η περίπτωση σε εκείνη την υπόθεση, όπου αρχή κράτους μέλους ζήτησε από αρχή άλλου κράτους μέλους την είσπραξη απαιτήσεως από πρόστιμο το οποίο αγνοούσε ο ενδιαφερόμενος) μπορεί η αποδέκτρια αρχή να αρνηθεί νομίμως αίτηση συνδρομής δυνάμει της οδηγίας.

20 Όπως προκύπτει από το άρθρο 23, παράγραφος 1, του εκτελεστικού κανονισμού 1189/2011 (βλ. υποσημείωση 17 των παρούσων προτάσεων).

61. Το πρώτο μέρος του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος φαίνεται να απορρέει από το επιχείρημα που προέβαλε κατά την κύρια δίκη η Φινλανδική Κυβέρνηση, ότι τα εισπραχθέντα ποσά ουδέποτε κατέστησαν περιουσία του Φινλανδικού Δημοσίου, οπότε η επίδικη αγωγή έπρεπε να στραφεί κατά της εσθονικής δημόσιας οικονομικής και τελωνειακής υπηρεσίας.

62. Η Επιτροπή και η Φινλανδική Κυβέρνηση αναφέρουν συναφώς το άρθρο 13, παράγραφος 5, της οδηγίας 2010/24, κατά το οποίο η αποδέκτρια αρχή διαβιβάζει στην αιτούσα αρχή τα ποσά που εισέπραξε σχετικά με την απαίτηση και, κατά περίπτωση, τους υπολογισθέντες τόκους. Κατά την άποψή τους, η διάταξη αυτή πρέπει να ερμηνευθεί ως έχουσα την έννοια ότι τα εισπραχθέντα ποσά πρέπει να τηρούνται χωριστά από την περιουσία του κράτους μέλους που έλαβε την αίτηση.

63. Ωστόσο, κατά την άποψή μου, η οδηγία δεν ασχολείται με το ζήτημα αν τα εισπραχθέντα ποσά από το κράτος μέλος που έλαβε την αίτηση παραμένουν χωριστά από τη δική του περιουσία ή συγχωνεύονται με αυτήν.

64. Ειδικά όσον αφορά το άρθρο 13, παράγραφος 5, της οδηγίας, δεν αντιλαμβάνομαι πώς η διάταξη αυτή, η οποία απλώς καθορίζει το τελευταίο στάδιο της διαδικασίας εκτελέσεως της κατά το άρθρο 13 αιτήσεως εισπράξεως, μπορεί να ερμηνευθεί είτε ως επιβάλλουσα τη χωριστή τήρηση των ποσών αυτών είτε ως επιτρέπουσα τη συγχώνευσή τους με την περιουσία του κράτους μέλους που έλαβε την αίτηση. Η διάταξη αυτή απλούστατα αφορά διαφορετικό ζήτημα.

65. Είναι αληθές ότι, κατά το τελευταίο εδάφιο του άρθρου 13, παράγραφος 1, το κράτος μέλος που λαμβάνει την αίτηση πρέπει να εισπράξει την απαίτηση στο δικό του νόμισμα²¹. Επιπλέον, κατά το άρθρο 23, παράγραφος 1, του εκτελεστικού κανονισμού 1189/2011, τα ποσά που εμβάζονται στην αιτούσα αρχή μεταφέρονται στο νόμισμα του κράτους μέλους που έλαβε την αίτηση, εντός δύο μηνών από την ημερομηνία πραγματοποίησεως της εισπράξεως.

66. Ωστόσο, πέραν των ανωτέρω ειδικών διατάξεων που αφορούν τη μεταφορά των εισπραχθέντων ποσών, η οδηγία δεν καθορίζει τη νομική, οικονομική ή λογιστική κατάσταση των ποσών αυτών κατά το χρονικό διάστημα μεταξύ της εισπράξεώς τους σε βάρος του οφειλέτη και της μεταφοράς τους στο αιτούν κράτος μέλος. Το γεγονός και μόνον ότι τα ποσά εισπράχθηκαν στο νόμισμα του κράτους μέλους που έλαβε την αίτηση και μεταφέρθηκαν σε αυτό το νόμισμα δεν σημαίνει απαραίτητως ότι τα ποσά αυτά συγχωνεύθηκαν (ή όχι) με την περιουσία του κράτους μέλους που έλαβε την αίτηση. Τούτο απλώς εναπόκειται στην κρίση κάθε κράτους μέλους, εφόσον συμμορφώνεται με την υποχρέωσή του να εμβάσει, εντός δύο μηνών, τα εισπραχθέντα ποσά και τους υπολογισθέντες τόκους.

67. Εν πάση περιπτώσει, επισημαίνω ότι, ακόμη και στην περίπτωση τήρησης των ανωτέρω ποσών χωριστά από την περιουσία του κράτους μέλους που έλαβε την αίτηση, κατ' εμέ δεν μεταβάλλεται η απάντηση στο ερώτημα ποιος έχει παθητική νομιμοποίηση σε περίπτωση αγωγής όπως αυτή στην κύρια δίκη. Πράγματι, αν το πρώτο μέρος του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος νοηθεί ως παραλλαγή του ζητήματος της παθητικής νομιμοποίησεως²², για τους λόγους που εκτέθηκαν ανωτέρω υπό Α, θεωρώ ότι, ανεξαρτήτως των λογιστικών προτύπων που ενδεχομένως χρησιμοποιηθούν, ο εναγόμενος σε μια τέτοια αγωγή πρέπει να είναι το κράτος μέλος που έλαβε την αίτηση.

²¹ Συναφώς, σημειώνω ότι το άρθρο 18, παράγραφος 1, του εκτελεστικού κανονισμού 1189/2011 προβλέπει ότι, «εάν το νόμισμα του κράτους μέλους που λαμβάνει την αίτηση είναι διαφορετικό από το νόμισμα του αιτούντος κράτους μέλους, η αιτούσα αρχή αναγράφει [στον ομοίμορφο τίτλο που επιτρέπει την εκτέλεση, και ο οποίος πρέπει να συνοδεύει κάθε αίτηση εισπράξεως] το προς είσπραξη ποσό της απαίτησης εκφρασμένο και στα δύο νομίσματα». Επομένως, το ποσό για το οποίο διεξάγεται η διαδικασία εισπράξεως στο κράτος μέλος που έλαβε την αίτηση, υπολογίζεται, στο νόμισμα αυτού του κράτους μέλους, κατά το στάδιο της αιτήσεως από το αιτούν κράτος μέλος.

²² Ως επέκταση (ή ενίσχυση) της προσεγγίσεως «ακολουθώντας τα χρήματα» (σημείο 37 των παρούσων προτάσεων), προβαλλομένου, κατ' ουσίαν, όχι μόνον ότι οι φινλανδικές αρχές δεν έχουν τώρα στην κατοχή τους το επίμαχο ποσό, αλλά και ότι, ούτως ή άλλως, ουδέποτε απέκτησαν την κυριότητα του.

68. Όσον αφορά ειδικότερα το δεύτερο μέρος του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος, με το οποίο το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν σκοπός της οδηγίας είναι αποκλειστικά η απαγόρευση δυσμενέστερης μεταχειρίσεως των απαιτήσεων άλλου κράτους, επισημαίνω ότι η αρχή της πλήρους εξομοιώσεως, η οποία περιλαμβάνεται στο άρθρο 13, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας, συνεπάγεται ότι οι απαιτήσεις των άλλων κρατών μελών πρέπει να εξετάζονται ως εθνικές απαιτήσεις, ιδιαίτερα σε σχέση με τις εξουσίες και διαδικασίες που για ίδιες ή παρόμοιες απαιτήσεις ισχύουν στη νομοθεσία του κράτους μέλους που λαμβάνει την αίτηση.

69. Το άρθρο 13, παράγραφος 1, τρίτο εδάφιο, προβλέπει εξαίρεση από την αρχή αυτή, κατά την οποία το κράτος μέλος που λαμβάνει την αίτηση δεν υποχρεούται να χορηγεί σε απαιτήσεις άλλων κρατών μελών τις προτιμήσεις που χορηγεί σε παρόμοιες απαιτήσεις στο έδαφός του, εκτός αν έχει συμφωνηθεί διαφορετική ρύθμιση μεταξύ των συγκεκριμένων κρατών μελών ή προβλέπεται στο δίκαιο του κράτους μέλους που λαμβάνει την αίτηση. Αυτή φαίνεται να είναι η μοναδική εξαίρεση από τον γενικό κανόνα που θεσπίζεται στο άρθρο 13, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, και, ως εκ τούτου, από τον κανόνα ότι το κράτος μέλος που λαμβάνει την αίτηση δεν δύναται να μεταχειρίζεται τις απαιτήσεις άλλων κρατών μελών δυσμενώς σε σχέση με ίδιες ή παρόμοιες εθνικές απαιτήσεις.

70. Ωστόσο, η αρχή της πλήρους εξομοιώσεως δεν επηρεάζει, κατά την άποψή μου, το ζήτημα αν το εισπραχθέν ποσό από το κράτος μέλος που έλαβε την αίτηση παραμένει χωριστό από τη δική του περιουσία ή αν συγχωνεύεται με αυτήν. Κατά συνέπεια, νοούμενο κατ' αυτόν τον τρόπο, το δεύτερο μέρος του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος δεν διαφοροποιεί το συμπέρασμα στο οποίο κατέληξα σχετικά με το πρώτο μέρος του ερωτήματος αυτού και δεν μεταβάλλει την απάντηση που προτείνω να δώσει το Δικαστήριο στο πρώτο και στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα.

V. Πρόταση

71. Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στα ερωτήματα του Helsingin käräjäoikeus (πρωτοβάθμιου δικαστηρίου Ελσίνκι, Φινλανδία) ως εξής:

Η οδηγία 2010/24/ΕΕ του Συμβουλίου, της 16ης Μαρτίου 2010, περί αμοιβαίας συνδρομής για την είσπραξη απαιτήσεων σχετικών με φόρους, δασμούς και άλλα μέτρα, πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αγωγή, όπως αυτή στην κύρια δίκη, με την οποία προσβάλλεται το κύρος μέτρου εκτελέσεως ληφθέντος, δυνάμει της εθνικής τους νομοθεσίας, από τις αρχές του κράτους μέλους που έλαβε την αίτηση, πρέπει να στραφεί κατά (των αρχών) του κράτους αυτού.